

IISUS HRISTOS – DARUL SUPREM AL IUBIRII LUI DUMNEZEU

SIMEON PINTEA

ABSTRACT:

The Christian mission has its origin and deep source in the love of the Most Holy Trinity, Creator and supporter of the world through divine energies. Jesus Christ, Father's Messenger, Supreme Model and Target of Mission, discovers the Trinity and the perfect model of love, as well as the purpose-vocation of the world, being the Word, the Incarnate Logos. The authentic Christian mission, extending the sending of the Son and the Church, will be manifested in the world according to the Christ's Chenoic love pattern and through the availability of Christlike gift, Christ being the God's Supreme Gift to the world. Only a mission that draws its life from Christ by receiving and sharing the grace of God is light to the world.

Keywords: *Mission of the Son, Supreme Gift, Word, chenoic, energies, creation, sending, dialogue*

Introducere:

Motivul trimiterii Fiului este iubirea lui Dumnezeu față de lume așa cum Însuși Hristos arată în convorbirea Sa cu fariseul Nicodim: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (*Ioan 3,16*). Vedem de aici că atât izvorul iubirii cât și al misiunii este Dumnezeu¹. De aceea, în misiunea Fiului se revelează iubirea lui Dumnezeu față de lume: „Dumnezeu este iubire. Întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său cel Unul Născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viață să avem. În aceasta este dragostea, nu fiindcă noi am iubit pe Dumnezeu, ci fiindcă El ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său jertfă de ispășire pentru păcatele

¹ Vezi la: Joachim Gnilka, *Az Ujszövetség Teológiája*, Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2007, p. 232.

noastre” (*I Ioan 5,8b-10*). Această manifestare a iubirii divine în Persoana Fiului întrupat este esențială pentru lume; ea descoperă valoarea eternă a lumii și dă sens existenței create. Prin trimiterea Fiului, Dumnezeu inițiază un dialog al comuniunii în iubire cu lumea pentru a atrage lumea în comuniunea tot mai deplină cu Sine. De aceea, iubirea lui Dumnezeu față de lume revelată în misiunea Fiului indică scopul prioritar al misiunii creștine care este transmiterea vieții de comuniune din Dumnezeu Sfânta Treime sau atragerea creației în comuniunea de viață și iubire a Sfintei Treimi².

1. Premisele dialogului dintre Dumnezeu și creație revelate în misiunea Fiului

La baza acestei comuniuni stă modul în care gândirea ortodoxă Îl conține pe Dumnezeu, dar și lumea creată, dându-ne posibilitatea de a ne apropia într-o oarecare măsură de această taină. Potrivit învățăturii ortodoxe, Dumnezeu poate intra în relație voluntară cu altceva decât este El prin Ființa Sa fără ca aceasta să-i atingă neschimbabilitatea în ceea ce privește viața Sa internă. Pe de altă parte, lumea creată are capacitatea de a sta în legătură cu Dumnezeu cel mai presus de ființă, de a se umple tot mai mult de El și de a se face mediu iradiant al prezenței Lui³.

Posibilitatea lui Dumnezeu de a trăi în relație cu creaturile Sale este dată de distincția între ființa, energiile și ipostasurile dumnezeiești⁴. Prin Ființa Sa Dumnezeu este total inaccesibil, firea Lui „nu este împărtășibilă” fiind „mai presus de ființă și de viață, mai presus de Dumnezeu ca lucrare”, ea rămâne în termenii apofatismului ca „supranecunoscută”⁵. Cu toate acestea, potrivit revelației, noi Îl cunoaștem pe Dumnezeu ca ființă vie, lucrătoare, Care inițiază relația cu lumea, manifestându-Se în nesfârșit de variate acte de iubire. Toate aceste acte sau lucrări sunt energiile necreate ale ființei lui Dumnezeu, care izvorăsc din ființa Lui, deci sunt ființiale, dar ele

² *Go Forth in Peace. Orthodox Perspectives on Mission*. Compiled and edited by Ioan BRIA. WCC Mission Series, No. 7, Geneva, 1986, p. 3.

³ Pr. Dumitru STĂNILOAE, „Dumnezeu este iubire (*I Ioan 4,8*)”, în *Ortodoxia*, 23/1971, nr. 3, pp. 371; 374.

⁴ Sfântul Grigorie Palama în disputa cu adversarii săi, în secolul al XIV-lea, vorbind despre o reală îndumnezeire a omului prin har, face această distincție: „Trei lucruri sunt în Dumnezeu: ființa, lucrarea și ipostasurile dumnezeiești ale Treimii. Cei ce se învrednicesc să se unească cu Dumnezeu, făcându-se un duh cu El, nu se unesc după ființă. Căci toți cuvântătorii de Dumnezeu mărturisesc că Dumnezeu nu se poate împărtăși după ființă; iar unirea după ipostas e proprie numai Cuvântului, Dumnezeu-Omul. Rămâne deci că cei ce se învrednicesc să se unească cu Dumnezeu se unesc după lucrare”. (Sf. GRIGORIE PALAMA, *150 de capete despre cunoștința naturală, despre cunoașterea lui Dumnezeu, despre viața morală și despre făptuire*, 75, *Filocalia*, vol. 7, traducere de Pr. Dumitru STĂNILOAE, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2013, p. 560).

⁵ Sf. GRIGORIE PALAMA, *150 de capete despre cunoștința naturală.....*, pp. 577, 581.

sunt altceva decât ființa⁶, și prin ele Dumnezeu Se comunică: „Una este ființa lui Dumnezeu și cu totul altceva însușirile lui – spune Sfântul Vasile cel Mare. Căci lucrările sunt diferite, pe câtă vreme ființa e simplă, iar noi putem afirma că din lucrări îl cunoaștem pe Dumnezeu, pe când de ființa Lui nu suntem în stare să ne apropiem, pentru că lucrările Lui sunt cele care coboară spre noi, dar ființa Lui rămâne inaccesibilă”⁷.

Părintele Stăniloae precizează că „energiile necreate ale lui Dumnezeu înseamnă, în definitiv, pe de o parte posibilitățile ființei Lui de a-și manifesta bogățiile ei inepuizabile, iar pe de alta actele în care se manifestă aceste posibilități. Ființa dumnezeiască trebuie să aibă prin ea însăși infinite posibilități de a se manifesta, dar și libertatea de a activa din aceste posibilități, pe cele pe care le vrea. Fără aceste posibilități n-ar fi nesfârșit de bogată și dacă nu le-ar putea activa pe care le vrea, n-ar fi liberă, ci ar fi monotonă și supusă aceleiași manifestări în veci”⁸. Observăm că energiile sunt pe de o parte nesfârșite potențe ale firii, pe de alta nesfârșite lucrări activate prin voie liberă, adică manifestări voluntare⁹. Ca atare, ele presupun Persoana sau Persoanele divine care le activează în actele lor libere și voite.

Dacă Dumnezeu, potrivit Revelației, stă prin energiile sau lucrările Sale într-o relație cu lumea, aceasta înseamnă că are mai întâi în Sine o relație între Persoanele treimice. Aceasta este relația supremă de iubire veșnică și desăvârșită. Sfinții Părinți accentuează iubirea intratrinitară reciprocă drept miez al existenței Trinitare arătând că unitatea Dumnezeirii stă în comuniunea Persoanelor Sfinte Treimi¹⁰. Relația de iubire intratrinitară este ființială, ține de însăși existența lui Dumnezeu¹¹ și face pleneră existența Lui

⁶ „Firea și lucrarea nu sunt unul și același lucru”. (Sf. GRIGORIE PALAMA, *150 de capete despre cunoștința naturală...*, p. 570).

⁷ Sf. VASILE CEL MARE, *Epistola 234*, în PSB, vol. 3, seria nouă, traducere, introducere și note de Pr. Teodor BODOGAE, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010, p. 375.

⁸ N. CHIȚESCU, Isidor TODORAN, I. PETREUȚĂ, *Teologia dogmatică și simbolică*, vol. 1, ediția II, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2004, p. 253.

⁹ John Meyendorff afirmă că „învățătura despre energii din tradiția bizantină este miezul atât al înțelegerii creației, cât și al hristologiei”, John MEYENDORFF, *Teologia bizantină. Tendințe istorice și teme doctrinare*, ediția a II-a revizuită, trad. Pr. Alexandru I. STAN, Editura Nemira, București, 2011, p. 274.

¹⁰ Sfântul Vasile cel Mare afirmă că: „între Persoanele divine există un fel de comuniune continuă și indivizibilă”. Această comuniune perfectă și desăvârșită face ca între Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt să nu existe „niciun interval unde cugetul ar înainta în gol”. Relația iubirii desăvârșite dintre Persoanele Sfinte Treimi indică antinomia desăvârșitei unități și în același timp a distincției particulare a Persoanelor treimice: „concepi în același timp în Ei o comunitate și o deosebire negrăită și cumva neînțeleasă, fără ca deosebirea ipostaselor să rupă continuitatea ființei, fără ca această comunitate de substanță să elimine particularitatea semnelor distinctive”. (Sf. VASILE CEL MARE, *Epistola 38,4*, în PSB 3, seria nouă..., pp. 90-91).

¹¹ Wolfhart Pannenberg afirmă că iubirea nu este numai un atribut al lui Dumnezeu ci „ea hotărâniceste însăși ființa sau esența divină”. Iar Părintele Stăniloae spune că iubirea ține

în Sine însuși, datorită relațiilor dintre cele trei Persoane. Însă Dumnezeu poate intra și într-o relație externă cu o existență creată, diferită de existența Sa proprie. Cu toate că relația în acest plan extern își are baza în relația sa internă, ființială, ea nu este necesară, ci voită. Ființa Lui nu Se definește prin relația cu existența creată, deși cele două planuri de relații interferează, se întrepătrund fără să se slăbească vreuna dintre ele¹². Pentru Dumnezeu „toată participarea la existența fapturilor e pur voluntară, convingetă, nesupusă necesității”¹³.

Relația de iubire intratrinitară stă la baza aducerii la existență a lumii create. Numai această iubire desăvârșită și veșnică, care e din veci pleneră, poate explica crearea unei alte existențe diferite de cea a lui Dumnezeu. Creația este astfel opera Treimii. Dumnezeu n-ar fi creator dacă nu ar fi Treime. „Sfânta Treime este începătoarea fapturilor”¹⁴, zice Origen iar apoftegma patristică spune că „Tatăl creează toate prin Cuvântul, în Duhul Sfânt”¹⁵. Dumnezeu fiind Treime, deci Iubire, cele trei Persoane divine, în bogăția dragostei Lor, nu au nevoie de o altă formă de existență care să le împlinească și să le desăvârșească existența. Plinătatea absolută în sine nu are nevoie să aspire la un plus de existență, la o perfecțiune mai înaltă. Însă caracteristica proprie a iubirii este aceea de a se împărtăși, de a se dăruie, Dumnezeu din iubire dăruiește existență lumii create. Ființa creației este darul voit și liber al iubirii lui Dumnezeu: „El a zidit firea omenească și anume nu pentru că ar fi fost silit la aceasta de ceva, ci l-a adus pe om pe lume, numai și numai dintr-o revărsare a dragostei Sale”¹⁶, zice Sfântul Grigorie de Nyssa. Iar Dionisie Areopagitul spune că „binele prin însuși faptul că e bine fiin-

de existența Persoanelor Sfintei Treimi, întrucât iubind existența sau ființa proprie, fiecare Persoană iubește existența celorlalte două Persoane sau ființa Lor, astfel încât „una dintre Persoanele dumnezeiești e dăruitoarea existenței desăvârșite și nemărginite din veci Celorlalte două Persoane. În ea iubirea are calitatea dăruirii părintești. În altă Persoană iubirea are calitatea recunoscătoare a primirii filiale a existenței. Iar în a treia, iubirea are calitatea participării la bucuria Tatălui de Fiul și a Fiului de Tatăl, primind însă această calitate tot de la Tatăl”. (Wolfhart Pannenberg, *Rendszeres Teológia*, 2 kötet, Editura Osiris, Budapest, 2006, p. 325; Pr. D. Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2013, p. 439).

¹² Pr. D. STĂNILOAE, „Chipul lui Hristos în Biserica Răsăriteană: Iisus Hristos, Darul și Cuvântul suprem al lui Dumnezeu”, în *Ortodoxia*, nr. 25 (1973), nr. 1, pp. 5-17.

¹³ Pr. D. STĂNILOAE, „Dumnezeu este iubire...”, p. 371.

¹⁴ In *Psalmm XVII*, 16, PG, XII, 12298.

¹⁵ A se vedea, de exemplu, ORIGEN, *Despre principii*, I, 3, 8, PG 11, 155AB (trad. Pr. Prof. Teodor BODOGAE, în *PSB* 8, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, pp. 78-79); Sf. ATANASIE AL ALEXANDRIEI, *Epistola către Serapion*, I, 24, PG 26, 588A (trad. Pr. D. STĂNILOAE, *PSB* 16, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, p. 53).

¹⁶ Sf. GRIGORIE DE NYSSA, *Marele cuvânt catehetic sau despre învățământul religios*, 5, în *PSB*, vol. 30, traducere de Pr. Teodor BODOGAE, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, p. 295 (PG 45, col. 21).

țial, întinde bunătatea la toate cele ce sunt”¹⁷. Tot aceeași iubire care stă la baza creației și care pune în lucrare voința lui Dumnezeu de a o aduce la existență, stă și la baza Trinității Fiului în lume pentru realizarea misiunii Sale. Ea își găsește revelată expresia ei cea mai desăvârșită în misiunea Fiului care este culmea Revelației Dumnezeiești.

2. Creația ca dar și dialog cuprins în acesta în vederea împlinirii vocației ei

Lumea este un dar al lui Dumnezeu. Darul constituie ființa creaturii, afirmă părintele Galeriu¹⁸. Însă fiind un dar gratuit și voluntar al iubirii lui Dumnezeu, creația constituie o relație. Prin darul creației, Dumnezeu inițiază un dialog cu creația însăși. Astfel Dumnezeu aduce la existență lumea creată cu capacitatea de a sta în legătură cu El, pe de o parte, iar pe de altă parte, aduce la existență un reflex sau chip creat al Său, pe om, care, datorită faptului că este ființă rațională și persoană, are capacitatea de a răspunde la chemarea divină. Sensul acestui dialog indică adevăratul scop al creației, comuniunea în energiile dumnezeiești, sau participarea prin har la viața dumnezeiască sau, potrivit expresiei Sfinților Părinți, „îndumnezeirea”. Aceasta arată capacitatea creaturilor de a fi penetrate de energiile necreate și de a se face medii iradiante ale eternității necreate. Taina creației stă în conformitatea ei față de energiile necreate îndumnezeitoare.

În ceea ce-l privește pe om, se poate sesiza aspectul de taină al acestuia. Acesta ca subiect este indefinibil. El nu poate fi delimitat precis în granițele lumii și ale posibilităților sale. El „se scaldă în ambianța energiilor divine și acestea pătrund în ființa lui”¹⁹. El poate trăi și în registrul unei vieți strict naturale dar și în planul energiilor divine, pe trepte tot mai înalte de sfințenie, fiind atras de harul lui Dumnezeu. Prin darul lumii, Dumnezeu intră cu omul într-un dialog iubitor ca o Persoană cu alte persoane, comunicându-ne iubirea Lui prin daruri. În acest dialog, Dumnezeu Se revelează ca Persoană iubitoare de oameni. Iar omul, ca persoană creată de Dumnezeu după chipul Său, dă sens darurilor primite de la Dumnezeu prin răspunsul de care este capabil în virtutea caracterului său personal. Omul face parte din ansamblul creației, deci este și el un dar, însă nu într-un sens pasiv, deoarece fiind persoană rațională, e capabil să dăruiască.

Darul este expresia iubirii. Dumnezeu Își manifestă iubirea Sa atunci când creează lumea, dar și ori de câte ori ni se adresează prin ansamblul

¹⁷ *De divinisnominibus*, PG 3, col. 693-696 (traducere de Pr. D. STĂNILAOE în Sf. DIONISIE AREOPAGITUL, *Opere complete*, Editura Paideia, București, 1996, 189-190).

¹⁸ Pr. Constantin GALERIU, *Jertfă și răscumpărare*, Editura Harisma, 1991, p. 50.

¹⁹ Pr. D. STĂNILAOE, *Chipul lui Hristos în Biserica...*, p. 6.

creației ca dar. Persoanele umane au nevoie firească de daruri deoarece prin ele se comunică iubirea și fără iubire nu au nici o bucurie de viață și existența n-are niciun rost. Părintele Stăniloae zice în acest sens că „Dumnezeu ca Persoană gânditoare și creatoare înființează dialogul iubirii ca o comunicare prin cuvinte și lucruri între Sine și noi, ca bază pentru dialogul între noi. Căci dăruindu-ne lucrurile ca daruri și cuvinte ale Sale, ne face și pe noi capabili să le primim ca atare și să le dăruim altora. Dumnezeu înființează prin aceasta nu o existență creată pur și simplu, ci o existență creată în iubire, hrănită din iubirea Sa. Prin fiecare semen care ne vorbește și ne dăruiește ceva comunicându-ni-se, ne vorbește și ne dăruiește ceva, comunicându-ni-Se, Dumnezeu, sau și Dumnezeu, căci cuvântul și darul Lui stau la baza cuvântului și darului semenului nostru [...] toți comunicăm între noi ca persoane din actul comunicării lui Dumnezeu către noi, prin care suntem făcuți parteneri de comunicare”²⁰.

Prin darurile Sale, Dumnezeu ne comunică iubirea Sa, dar în același timp ne-o cere și pe a noastră. Dumnezeu nu are de fapt nevoie de iubirea noastră, deoarece El are o supraplinătate de iubire în relațiile intratremice, „însă și-a asumat în mod liber dorința după iubirea noastră, pentru a ne imprima și nouă trebuința de a o da, dar și de a o cere”²¹. Numai având această nevoie lăuntrică după iubire, omul va căuta împlinirea sa în dăruirea de sine. Astfel darul lui Dumnezeu către noi se întoarce de la noi către Dumnezeu, ca jertfă, așa cum spune părintele Galeriu: „Jertfa se revelează a fi dintru început calea comunicării cu Dumnezeu prin dar. Dăruiesc pentru că El dăruiește”²². Sfântul Maxim Mărturisitorul spune chiar că Dumnezeu „primește de la noi, ca daruri, cele ce ni le-a dat, ca și când nu ne-ar fi dat mai înainte nimic, socotind ca venind de la noi tot ce-I aducem”²³. Dumnezeu ne-a oferit lumea ca un dar al Său, dar o primește înapoi ca pe un dar al omului²⁴. În acest circuit al darului, deci al iubirii, vede Lossky împlinirea finală a omului și a lumii ca îndumnezeire în har: „Adam dăruindu-se deplin lui

²⁰ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul lui Hristos în Biserica...*, p. 8.

²¹ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul lui Hristos în Biserica...*, p. 8.

²² Pr. C. GALERIU, *Jertfă și răscumpărare...*, p. 73.

²³ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Răspunsuri către Talasie* (51,21), în *Filocalia*, vol. 3, trad. Pr. D. STĂNILOAE, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2009, p. 248. Vezi și Pr. ISIDOR TODORAN, „Creștinismul și tehnica”, în *Studii teologice*, nr. 7-8/1956.

²⁴ Acest lucru îl mărturisește Liturgia ortodoxă în momentul în care Darurile Euharistice sunt înălțate înainte de prefacere: „Ale Tale, dintru ale Tale, Ție Ți aducem de toate și pentru toate”. Biserica are conștiința că darurile pe care le pune înainte sunt, de fapt, primite de la Dumnezeu. Omul însă nu le întoarce lui Dumnezeu așa cum le-a primit ci, prin geniul său creator, le transformă în daruri raționale peste care și-a pus amprenta rațiunii sale. Adică Dumnezeu îi dă bobul de grâu și rodul viței de vie, dar omul aduce pâine și vin, transformând darurile primite de la Dumnezeu în darurile sale, iar Dumnezeu primindu-le le preface în ceea ce este El, în Trupul și Sângele Fiului Său, într-un dar și mai mare, în darul vieții veșnice. Astfel darul intră în circuitul iubirii care culminează în comuniunea desăvârșită, prin îndumnezeirea creației.

Dumnezeu, i-ar fi dat înapoi întreaga Sa creație, și ar fi primit de la El, prin reciprocitatea iubirii, adică prin har, tot ceea ce Dumnezeu este prin natură: astfel, în depășirea separării primordiale dintre creat și necreat, s-ar fi realizat îndumnezeirea omului și, prin el, a întregului univers²⁵.

Omul, care avea în mod natural dispoziția de a-L cunoaște și de a-L iubi pe Dumnezeu, a avut însă și libertatea de a-L refuza. De aici o viziune exactă asupra păcatului arată că acesta nu are un caracter existențial, ci unul personalist²⁶, deci vizează relația personală dintre om și Dumnezeu. Omul, chemat la îndumnezeirea prin har, refuză harul, adică iubirea lui Dumnezeu, din dorința egoistă de autoîndumnezeire. Omul nu și-a dat seama că nu e ființă autonomă ci existența lui veșnică e dată doar de relația pe care o are cu Dumnezeu. El a refuzat tocmai această relație. Păcatul l-a făcut să nu mai vadă în lume ansamblul de daruri și cuvinte divine comunicate lui de Dumnezeu, ci o realitate de sine stătătoare. Păcatul a acoperit caracterul clar și transparent al lumii de dar al lui Dumnezeu și l-a împiedicat pe om de a-L vedea pe Dumnezeu ca Persoană dăruitoare. Această stare a slăbit dialogul iubirii dintre om și Dumnezeu, dar și dintre om și semenii săi. Cu toate că comunicarea nu s-a întrerupt total, adesea a devenit o „manifestare a orgoliului și a urii”, un mijloc de despărțire și „n-a mai servit comuniunii”²⁷.

În realitate Dumnezeu nu a încetat nicio clipă să ne ofere chemarea iubirii Sale. El ne-a chemat la comuniunea dragostei prin însuși faptul că ne-a creat capabili de a răspunde la iubirea Sa. În această comuniune stă viața noastră eternă, căci „numai în comuniunea dintre subiecte e viața – zice părintele Stăniloae. Numai o comuniune perfectă între subiecte inepuizabile și într-o perfectă interioritate reciprocă este viața inepuizabilă, nelimitată și eternă. Și cel ce se împărtășește de o asemenea comuniune interpersonală divină, primește și el viața eternă”²⁸. Dumnezeu însă așteaptă răspunsul liber al omului: „Iată, stau la ușă și bat; de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine” (*Apocalipsa* 3,20). Aceasta implică efort și înseamnă creștere, așa cum arată Sfântul Chiril al Alexandriei: „La Dumnezeu poți intra numai în stare de jertfă”. Iar intervalul dintre oferta iubirii divine și răspunsul omului este timpul.

Dumnezeu crează timpul și-l oferă creaturilor ca dar al iubirii Sale tocmai ca acestea să se înveșnicească prin dăruirea lor totală lui Dumnezeu și unul altuia. Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă că: „Iubirea convinge

²⁵ V. LOSSKY, *Teologia dogmatică*, trad. Pr. Cristian GALERIU, Editura Anastasia, București, 2014, p. 123.

²⁶ Păcatul nu ține de ființă, ci de voință. Dacă ar ține de ființă, atunci ar trebui să acceptăm că Dumnezeu a creat răul sau existența veșnică a răului ca dualism gnostic, V. LOSSKY, *Teologia dogmatică...*, p. 131.

²⁷ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul lui Hristos în Biserică...*, p. 9.

²⁸ Pr. D. STĂNILOAE, *Dumnezeu este iubire...*, p. 379.

liberul nostru arbitru (γνώμη) să procedeze conform cu firea noastră și să nu se mai opună rațiunii firii, potrivit căreia, precum având o singură fire, așa și o singură voință deliberativă (γνώμη), vom putea să ne unim cu Dumnezeu și întreolaltă, nemaivând niciun interval între noi și Dumnezeu și întreolaltă”²⁹. Iar în alt loc: „Taina Cincizecimii este deci unirea firii cu Cuvântul prin lucrarea Providenței, unire în care nu se mai arată nici timp, nici devenire”³⁰.

Prin energiile Sale, Dumnezeu intră în sfera creatului, deci pătrunde în timp. După cădere, El lucrează conducerea credincioșilor spre depășirea intervalului dintre aceștia și El. Teologii văd această lucrare a lui Dumnezeu în timp, în determinările lui ca „timp al făgăduinței”, „timp profetic”, „timp al împlinirii făgăduințelor”, „timp mesianic”, „timp eshatologic”, Dumnezeu punând diferite peceti pe timp, desfășurând o „istorie a mântuirii”³¹. Toată această lucrare culminează în „plinirea timpului” atunci când Dumnezeu pătrunde în timp și Se dăruiește pe Sine și ca Ipostas, în Persoana Fiului, nu numai prin energii ca până atunci: „Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea” (*Galateni* 4,4-5).

„Plinirea vremii” este momentul în care lumea creată este pregătită ca să-L primească și să-L accepte liber pe Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu ca Dar și Cuvânt suprem. Lucrarea lui Dumnezeu în Vechiul Testament avea ca scop și să ridice și să pregătească o astfel de umanitate demnă de întruparea Fiului care să nu aibă nicio distanță sau zid al păcatului care să împiedice întruparea. Sfinții Părinții spun că treapta superioară la care a ridicat Dumnezeu prin prooroci și prin lucrare directă în oamenii care I s-au deschis, umanitatea pentru primirea Lui și-a atins culmea în Sfânta Fecioară. Ea a reușit să activeze prin iubire acele puteri așezate în firea umană de la început încât dăruirea ei lui Dumnezeu a fost totală în ciuda slăbiciunii firești general umane, astfel încât s-a făcut capabilă să devină Maica Domnului. Sfântul Nicolae Cabasila zice că „Fericita aducându-se ofrandă lui Dumnezeu pe ea însăși, a putut să contribuie atât de mult la împăcare, încât să-L aducă oamenilor pe Reconciliatorul și să facă din ambasador un frate și deși natura era vrăjmașă și deși zidul despărțitor rămânea, alegerea ei a fost atât de puternică, încât s-a unit cu Dumnezeu, [...] Dumnezeu n-a făcut-o îndeosebi capabilă de o viață înțeleaptă, nici n-a învrednicit-o pe ea, care-i aducea aceleași lucruri ca și ceilalți, de ajutorare mai mare decât pe ceilalți, ci ea a câștigat această nouă și supranaturală biruință folosindu-se

²⁹ *Epist. Ad. Ioann. Cubicularum*, PG XCI, col, 397,

³⁰ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Răspunsuri către Talasie*, 65..., p, 491.

³¹ Jürgen MOLTSMANN, *Gott in der Schöpfung: ökologische Schöpfungslehre*, Kaiser Verlag, 1985, p. 125, apud Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul nemuritor...*, p. 502.

numai de ea însăși și de imboldurile spre virtute date în comun tuturor [...]. Astfel, nimic n-a împiedicat pe Dumnezeu să coboare peste ea atunci când a trebuit, și Care n-ar fi putut coborî dacă între ei ar fi fost înălțat zidul care să împiedice aceasta”³² [adică păcatul n.n.].

În persoana, sfințenia și răspunsul Fecioarei Maria, omenirea întregă acceptă pozitiv Darul suprem al Iubirii dumnezeiești. De aceea, Maria nu este numai instrumentul pasiv ci și „condiția directă și pozitivă a întrupării, aspectul ei omenesc”³³. „Dumnezeu însă n-a găsit atât o unealtă [οργάνον] care să-i fie de folos în toate, cât un colaborator foarte oportun [συνεργουεπικαιροτατου], pe Fericita, și așa S-a arătat pe Sine Însuși”³⁴, zice Cabasila. Căci Fiul lui Dumnezeu nu putea să se întrupeze siluind natura omenească în mod mecanic. Trebuia ca această natură să spună de la sine prin persoana și gura Preacuratei: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul Tău” (*Luca* 1,38). În acest răspuns trebuie să vedem disponibilitatea Fecioarei de a renunța la sine pentru a se angaja total în slujirea iconomieii lui Dumnezeu ca reprezentant al neamului omenesc.

3. Iisus Hristos trimis în lume ca Dar și Cuvânt suprem

Pentru a restabili raportul de iubire între ființa umană și Dumnezeu, precum și între persoanele umane, Dumnezeu Însuși „S-a introdus în lume ca Dar și Cuvânt suprem”³⁵. Sfântul Nicolae Cabasila zice că, deși multe și felurite daruri ne-a făcut Dumnezeu din veac, în faptul că El S-a dăruit în cele din urmă pe Sine Însuși se concentrează întreaga plenitudine sau „tot excesul [χυπερβολη]” darurilor Sale făcute nouă: „Căci darul n-a avut o proporționalitate cu primitorul lui, ci era comensurabil cu puterea Dăruitorului; și Acesta n-a putut să dea ceva mai mare fiindcă S-a dat pe Sine Însuși”³⁶.

Dumnezeu Se dăruiește pe Sine lumii în Persoana Fiului sau a Cuvântului, al doilea Ipostas al Sfintei Treimi, Care se întrupează pentru a restabili comuniunea cu lumea și pentru a revela întru Sine din nou lumea și pe om ca dar și cuvânt al Său. Această misiune Îi revine în chip deosebit Fiului,

³² Sf. NICOLAE CABASILĂ, *Cuvânt la Preaslăvita Naștere a Preaslăvitei Doamnei noastre de Dumnezeu Născătoarea a preînțeleptului și prea eruditului între toți preasfântul domn Nicolae Cabasila – Chamaetos*, în diac. Ioan I. Ică jr., *Maica Domnului în teologia secolului XX și în spiritualitatea isihastă a secolului XIV: Grigorie Palama, Nicolae Cabasila, Teofan al Niceei*, Editura Deisis, Sibiu, 2008, pp. 447, p. 450. *Cuvânt al aceluiași la Preaslăvita Adormire a Preasfintei Doamnei noastre de Dumnezeu Născătoare în Diac. Ioan I. Ică jr., Maica Domnului...*, p. 482;

³³ Serghei BULGAKOV, *Ortodoxia*, trad. Nicolae GROSU, Editura Paideia, 1994, p. 158.

³⁴ Sf. NICOLAE CABASILĂ, *Cuvânt la Preaslăvita Naștere...*, p. 458.

³⁵ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul lui Hristos...*, p. 9.

³⁶ Sf. NICOLAE CABASILĂ, *Cuvânt la Pătimirile mântuitoare și făcătoare de viață ale Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos*, în Sf. NICOLAE CABASILĂ, *Cuvântări teologice: la Iezechiel – Hristos – Fecioara Maria, Scrieri I*, studiu introductiv și trad. Diac. Ioan I. Ică jr., Deisis, Sibiu, 2010, p. 140.

prin locul pe care îl deține în Sfânta Treime, „ca intenționalitate ipostatică după comuniune”³⁷ așa cum arată părintele Stăniloae: „Una din Persoanele dumnezeiești e dăruitoarea existenței desăvârșite și nemărginite din veci celorlalte două Persoane. În Ea iubirea are calitatea dăruirii părintești. În altă Persoană, iubirea are calitatea recunoscătoare a primirii filiale a existenței. Iar în a treia, iubirea are calitatea participării la bucuria Tatălui de Fiul și a Fiului de Tatăl, primind însă această calitate tot de la Tatăl [...]. Nu numai Tatăl Îl afirmă pe Fiul, ci și Fiul Îl afirmă pe Tatăl, bucurându-Se de existența dăruită de El. Aceasta e bunătatea sau iubirea reciprocă a unei Persoane față de alta. Bunătatea aceasta este legată de însăși existența Lor. Tatăl nu-Și poate trăi existența și nu Se poate bucura de ea, decât ca existență ce se dăruiește, plină de iubire, Fiului. Iar Fiul nu-Și poate trăi existența decât însoțită de bucuria primirii ei de la Tatăl, Care i-o dăruiește dintr-o iubire nemărginită [...].”³⁸

În această mișcare interioară de iubire și de viață a Sfintei Treimi în care Fiul își primește Ființa ca dar veșnic de la Tatăl, dăruindu-Se pe Sine Tatălui ca răspuns veșnic la iubirea părintească, se întemeiază și relația dintre Fiul întrupat sau Dumnezeu-Om și Dumnezeu-Tatăl. De aceea Iisus Hristos este manifestarea ipostatică și veșnică a iubirii interioare a Sfintei Treimi, dar nu numai ca Dumnezeu adevărat ci și ca om adevărat. „Numai existând un Dumnezeu întreit, una din Persoanele dumnezeiești – și anume Cea care se află într-o relație de Fiu față de alta și poate rămâne în această relație afectuoasă de Fiu și ca om – Se întrupează, punând pe toți frații Săi întru umanitate în această relație de fii față de Tatăl ceresc, sau pe Tatăl Său în relație de Părinte cu toți oamenii”³⁹. De aceea, prin trimiterea Lui în lume, Fiul restabilește adevărata relație care trebuie să existe între om și Dumnezeu dar și între om și semenii lui, iar această misiune o împlinește făcându-Se El Însuși Dar și Cuvânt suprem.

Motivul pentru care Dumnezeu Îl trimite pe Fiul Său în lume, făcându-ni-L dar, este nemăsurata sa iubire față de lume: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască, prin El, lumea” (*In.* 3, 16-17). Sfântul Apostol Pavel precizează că trimiterea a fost un act al libertății divine născut din iubire (αγάπη)⁴⁰, „după buna socotință a voii Sale, spre

³⁷ Pr. D. STĂNILOAE, *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2013, p. 133.

³⁸ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul nemuritor...*, p. 441.

³⁹ Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, ediția a III-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, p. 297.

⁴⁰ Unii comentatori ai Noului Testament subliniază faptul că în locurile citate, Sfântul Pavel folosește cuvântul grecesc αγάπη pentru a exprima dragostea lui Dumnezeu care dăruiește liber,

lauda slavei harului Său, cu care ne-a dăruit pe noi, prin Fiul Său cel iubit” (*Efeseni* 1,5-6). Măreția covârșitoare a iubirii milostive a lui Dumnezeu față de noi constă în aceea că pe Fiul Său ni-L face dar fără să-L merităm, chiar când eram încă „fii ai urgiei”⁴¹: „Dar Dumnezeu, bogat fiind în milă, pentru multa Sa iubire cu care ne-a iubit, pe noi cei ce eram morți prin greșelele noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos – prin har sunteți mântuiți! – Și împreună cu El ne-a sculat și împreună ne-a așezat întru ceruri, în Hristos Iisus, ca să arate în veacurile viitoare covârșitoarea bogăție a harului Său, prin bunătatea ce a avut către noi întru Hristos Iisus” (*Efeseni* 2,4-7).

Dar dacă iubirea Îl determină pe Dumnezeu să facă lumii un asemenea Dar prin trimiterea Fiului Său, Fiul acceptă să vină în lume tot din iubire⁴².

nemotivat și sincer, care dă fără să se aștepte la realizări anterioare și care există din exces la Dumnezeu. Iar în *Efeseni* 3,17-19, Sfântul Pavel se va ruga ca cititorii epistolei să fie tot mai profund înrădăcinați în această dragoste care este în toate dimensiunile ei mai mare decât ar putea înțelege vreodată cineva. În general, astăzi, se folosește aproape numai cuvântul *αγάπη* pentru a exprima atât iubirea lui Dumnezeu față de oameni, cât și cea a oamenilor față de Dumnezeu. Ba mai mult, unii teologi moderni socotesc că celălalt termen de a exprima iubirea, *εργος*, se referă la iubirea lumească iar *αγάπη* desemnează iubirea bazată pe credință. O astfel de paralelă făcea în secolul XX teologul suedez Anders Nygren, care socotea că erosul e iubirea omenească față de Dumnezeu, plină de elan spre infinit, iar agape e iubirea blândă, ocrotitoare a lui Dumnezeu față de oameni. Papa emerit Benedict al XVI-lea, în enciclica *Deus caritas est*, analizând însă sensul celor doi termeni, așa cum apar în filosofia și literatura greacă antică, în Sfânta Scriptură și în scrierile patristice, mai ales la Sfântul Dionisie Areopagitul care pledează pentru identitatea de înțeles a cuvintelor eros și agape când sunt aplicate la Dumnezeu, scrie: „În realitate, eros și agape – iubirea ascendentă și iubirea descendentă – niciodată nu pot fi separate complet una de alta. Cu cât mai mult aceste două forme de iubire, deși în dimensiuni diferite, își găsesc justa lor unitate în realitatea unică a iubirii, cu atât mai mult se realizează natura adevărată a iubirii în general”. (Sf. DIONISIE AREOPAGITUL, *Despre numirile divine*, IV, 12-14 în PG, 3, col. 709-713 [trad. Sf. DIONISIE AREOPAGITUL, *Opere complete și Scoliiile Sfântului Maxim Mărturisitorul*, traducere de Pr. D. STĂNILOAE, Editura Paideia, București, 1996, pp. 150-151]; BENEDICT al XVI-lea, *Deus caritas est. Serisoarea enciclică a suveranului pontif Benedict al XVI-lea către episcopi, preoți și diaconi, către persoanele consacrate și către toți credincioșii laici*, I, 7, Editura Presa bună, Iași, 2006, p. 10; Helge STADELMANN, *Epistola către Efeseni*, Editura Lumină lină, p. 76; Florin Cătălin GHÎȚ, „Concepții despre iubirea *agape* și *eros* în gândirea secolului XX cu referire specială la opera lui Anders Nygren”, în *Tabor*, nr. 1, aprilie 2007, pp. 70-84).

⁴¹ Sfântul Teofilact se întreabă: „cum era cu puțință a fi iubiți de Dumnezeu, noi cei ce eram fii ai urgiei, dacă nu S-ar fi îndurat Dumnezeu asupra noastră, și nu ar fi fost pornit de bogata Sa milă?” Iar comentând cuvintele Sfântului Pavel „cu darul sunteți mântuiți” (*Efeseni* 2,5), zice că „Pavel a pus în mijloc acest cuvânt și l-a glăsuț dintr-o înspăimântare și mirare din lăuntru, căci s-a mirat de negrăitul și covârșitorul dar și dăruire a lui Dumnezeu, de vreme ce voi, cei din neamuri – zice – nu v-ați mântuit cu ostenele și lucrările voastre, ci doar cu darul lui Dumnezeu, căci din faptele voastre erați vrednici de muncă și de urgie, iar nu de mântuire” (Sf. TEOFLACT, Arhiepiscopul Bulgariei, *Tâlcuirea Epistolelor către Galateni, Efeseni, Filipeni și Coloseni a Slăvitului și Prealăudatului Apostol Pavel*, Sophia, București, 2006, pp. 123-124).

⁴² Trebuie să precizăm aici că trimiterea Fiului de către Tatăl revelează iubirea pe care Tatăl o are față de lume prin Fiul dar și față de Fiul însuși: „Dumnezeu așa a iubit lumea încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat...” (*Ioan* 3,17) și „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit” [mântuirea lumii n.n.] (*Matei* 3,17). Dar în același timp acceptarea de către Fiul să vină în lume ca trimisul Tatălui, revelează iubirea Sa față de Tatăl dar și față de lume așa cum arată El însuși

Însă ca să intre în sfera lumii create fără să o desființeze prin măreția slavei Sale dumnezeiești, Fiul se smerește acceptând de bună voie chenoza sau golirea de slava pe care a avut-o „mai înainte de a fi lumea” (Ioan 17,5). Astfel chenoza este modalitatea manifestării Darului prin care Dumnezeu coboară la capacitățile noastre de a-L primi și a-L înțelege conformându-Se în mod voluntar cu modul existenței umane. Pe de o parte noi „în chenoza Îl primim pe Dumnezeu ca dar”⁴³, iar pe de altă parte chenoza este „condiția îndumnezeirii noastre”⁴⁴ după cum reiese din cuvântul Sfântului Apostol Pavel: „Căci cunoașteți harul Domnului nostru Iisus Hristos, că El, bogat fiind, pentru voi a sărăcit, ca voi cu sărăcia Lui să vă îmbogățiți” (II Corinteni 8,9).

Chenoza este manifestarea iconică a Fiului⁴⁵ dar în fond, așa cum observă părintele Stăniloae, chenoza e „manifestarea întregii măreții a dragostei divine”⁴⁶. Această observație e deosebit de importantă în ceea ce privește înțelegerea aspectului etern al chenozei lui Hristos, care trebuie perceput în cadrul „iubirii chenoticeintratrinitare”⁴⁷. Înțelegem această expresie în sensul că iubirea în sine este autorestrângere prin autodăruire, cu alte cuvinte cel ce iubește se smerește reducându-și propriul ego pentru a admite existența celui iubit la nivelul propriului subiect. În Sfânta Treime, aceasta se manifestă la modul absolut, de aceea „Dumnezeu e smerenie așa cum e și dragoste”⁴⁸. Sau deoarece Dumnezeu e Iubire, e și Smerenie, așa cum ni S-a revelat în Iisus Hristos. Astfel chenoza pământească a Fiului e o manifestare a celei cerești, așa cum arată Arhimandritul Sofronie Saharov: „Prin El (Hristos) ni se dă o descoperire despre natura Dumnezeului-Iubire.

când le spune ucenicilor Săi: „Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui” (Ioan 15,10) sau „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul să și-l pună pentru prietenii Săi” (Ioan 15,15).

⁴³ Pr. C. GALERIU, *Jertfă și răscumpărare...*, p. 121.

⁴⁴ Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică*, vol. II..., p. 66.

⁴⁵ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI zice că „toată taina iconomiei stă în deșertarea și micșorarea Fiului lui Dumnezeu” (PG, vol. 75, col. 1308, 1332).

⁴⁶ Pr. D. STĂNILOAE, *Iisus Hristos sau restaurarea omului...*, p. 186.

⁴⁷ Cercetarea teologică mai nouă a demonstrat că Părinții răsăriteni n-au explorat suficient dimensiunea chenotică a Dumnezeirii, șovăind să-I atribuie lui Dumnezeu autenticitatea iubirii chenotice pe care o recunosc în Iisus Hristos, deoarece pentru ei chenoza implica în ea însăși mutabilitate ceea ce nu se putea accepta cu privire la Dumnezeu. Abia în secolele XVIII-XIX, ca o reacție la hristologia metodei istorico-critice care apărea în teologia protestantă în Apus, în gândirea rusă, chenoza a început să fie privită prin prisma iubirii intratrinitare. Astfel mitropolitul Filaret Drezdov al Moscovei privea crucea ca „o icoană pămânească” și „umbră a crucii iubirii din cer”. Mai târziu și aici vor apărea unele exagerări, ca de exemplu în concepția chenotică a părintelui Serghei Bulgakov care însă a fost criticat și combătut de V. Lossky dar și de Părintele Stăniloae (a se vedea Ierom. NICOLAS SAHAROV, *Iubesc deci exist. Teologia arhimandritului Saharov*, trad. Ioan I. ICA jr., Deisis, Sibiu, 2008, pp. 118, 119, 121-125; Pr. D. STĂNILOAE, *Iisus Hristos sau restaurarea...*, p. 163).

⁴⁸ Pr. C. GALERIU, *Jertfă și răscumpărare...*, p. 125.

Desăvârșirea constă în aceea că această Iubire se predă pe sine în chip smerit și fără rezerve: Tatăl Se revarsă pe Sine însuși în întregime în nașterea Fiului, Care întoarce Tatălui Său toate⁴⁹.

Fiul care coboară în lume „ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce” (*Filipeni 2,8*) tălmăcește iubirea a două Persoane divine: iubirea Tatălui față de lume dar și iubirea Fiului față de Tatăl, Căruia îi rămâne ascultător până la capăt, și față de lume, care se manifestă prin sacrificiul ultim (cf. *Ioan 15,13*). Dar în Fiul întrupat nu avem numai tălmăcită iubirea lui Dumnezeu ci în El, Dumnezeu ca izvor al iubirii veșnice și inepuizabile, ni se face accesibil pentru că în El Dumnezeu Însuși Se face om. Dumnezeu nu mai creează daruri și nu mai trimite cuvinte ca El să rămână ascuns. În Fiul și Cuvântul Său Întrupat, Dumnezeu Se dăruiește pe Sine ca subiect accesibil nouă prin cuvinte omenești și prin lucrările teandrice care sunt tot atâtea daruri ale iubirii Sale inepuizabile. Astfel Iisus Hristos „e darul cel mai prețios și Cuvântul suprem al Tatălui către noi” sau „comunicarea supremă a iubirii Tatălui către noi”⁵⁰.

Iisus Hristos este darul suprem și pentru că, fiind Persoană divino-umană, El se dăruiește în mod suprem Tatălui dar și nouă în mod desăvârșit, ca viață și cuvânt, imprimându-ne imboldul de a ne dărui și noi, în comuniune cu El, lui Dumnezeu și semenilor. El Se dăruiește Tatălui nu numai ca Dumnezeu ci și ca om din pricina unirii ipostatice, dar se dăruiește la maxim, cum nici un om nu s-ar fi putut dărui deoarece în El omul este unit la maxim cu Dumnezeu. De aceea, Sfântul Apostol Pavel zice despre El că „Hristos s-a dat pe Sine prinos și jertfă lui Dumnezeu într-un miros de bună mireasmă” (*Efeseni 5,2*) și că „S-a adus lui Dumnezeu pe Sine, jertfă fără de prihană” (*Evrei 9,14*). El este astfel și dar și jertfă.

În Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, Tatăl iubește pe oricare dintre oameni, și oricare dintre oamenii care se unesc cu Fiul întrupat Îl iubește pe Tatăl cu iubirea Fiului. Iar Fiul ne iubește și El cu iubirea care L-a făcut să se întrupeze: „Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, așa v-am iubit și Eu pe voi: rămâneți într-o iubire Mea” (*Ioan 15,9*).

Iisus Hristos este Darul suprem pentru că El este Persoană divino-umană. De aceea în El se împlinesc toate darurile ajungând la capătul final, deci toată iubirea atât din partea lui Dumnezeu cât și din partea omului. Această plenitudine de daruri și iubire divino-umane sunt în El în același timp actualizate dar și ca arvună pentru cei care vor crede în El. Ca Persoană divino-umană El este dar suprem pentru că ne este dăruit de către Tatăl și pentru că în același timp El Însuși este Dumnezeu în Persoană. Prin darul întru-

⁴⁹ ARHIM. SOFRONIE SAHAROV, *op. cit.*

⁵⁰ Pr. D. STĂNILAOE, *Chipul lui Hristos...*, p. 9.

pării același Ipostas Fiu veșnic al lui Dumnezeu și purtătorul firii dumnezeiești devine și Fiu al Omului, purtător al naturii umane deci om adevărat. Sfântul Maxim vorbește de „un singur ipostas compus” al lui Hristos Fiul lui Dumnezeu întrupat⁵¹. Astfel El este Dar suprem nu numai ca Dumnezeu ci și ca om, sau ca Ipostas real al firii umane, deoarece El ca Om Se dăruiește Tatălui în modul cel mai desăvârșit, umanitatea Sa îndumnezeită fiind eliberată de orice piedică egoistă spre dăruire, dar în aceeași măsură și semenilor sau semenilor Săi întru umanitate. Astfel, prin Persoana divino-umană a lui Iisus Hristos se restabilește desăvârșita relație de comunicare și comuniune dintre Dumnezeu și oameni, dintre oameni și Dumnezeu și dintre oameni și semenii lor.

Iisus Hristos este Dar suprem fiindcă se dăruiește în mod desăvârșit Tatălui, nu numai ca Dumnezeu răspunzând cu iubire filială la apelul iubirii părintești în relația intertrinitară veșnică, ci și ca om. El este și ca om Fiu iubit al Tatălui (cf. *Matei* 3,17). De fapt, toată viața pământească și misiunea lui Iisus ni se prezintă ca o dăruire de Sine și împlinire a voinței Tatălui. Sfântul Apostol Pavel zice despre El că S-a făcut ascultător „până la moarte, și încă moarte pe cruce” (*Filipeni* 2,8). În El ascultarea ce se cuvenea dată lui Dumnezeu din partea oamenilor are „o valoare infinită”⁵². Desăvârșita Sa dăruire s-a concentrat în Jertfă și în moartea pe cruce unde își încredințează viața în mâinile lui Dumnezeu, abandonându-Se total voinței Tatălui: „Și Iisus, strigând cu glas tare, a zis: Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu. Și aceasta zicând, Și-a dat duhul” (*Luca* 23,46). Sfântul Apostol Pavel zice despre Hristos că „s-a dat pe Sine prinos și jertfă lui Dumnezeu întru miros de bună mireasmă” (*Efeseni* 5,2) și că „S-a adus lui Dumnezeu pe Sine, jertfă fără de prihană” (*Evrei* 9,14).

În aducerea lui pe Sine Tatălui El ne cuprinde însă pe toți. Iisus Hristos recapitulându-ne ca om pe noi toți, El ne cuprinde virtual în omenitatea Sa pe toți. Fiind capul umanității, El este și centrul acesteia. Dar El ne cuprinde în Sine și în virtutea unei unități spirituale a umanității întregi revelate în Sine ca Ipostas – cap al acesteia. De aceea El jertfindu-Se ca om, deci aducându-Se ca Dar suprem Tatălui, și îndumnezeindu-Și firea umană, virtual noi toți am fost aduși jertfă și dar și îndumnezeire⁵³. Însă în calitatea Sa de om adevărat și ca pârgă a întregii umanități Hristos este și Darul

⁵¹ Sfântul Maxim, vorbind despre taina lui Hristos, arată că aceasta este de fapt unirea ipostatică a celor două firi, divină și umană în Ipostasul Cuvântului întrupat: „Iar această taină este, desigur, unirea negrăită și neînțeleasă a Dumnezeirii și omenității într-un singur ipostas. Unirea aceasta adună omenitatea la un loc cu Dumnezeirea în tot chipul în rațiunea ipostasului și face din amândouă un singur ipostas compus, fără să aducă niciun fel de micșorare a deosebirii lor ființiale după fire” (Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Răspunsuri către Talasie*, 60..., p. 371).

⁵² N. CHIȚESCU, I. TODORAN, I. PETREUȚĂ, *Teologia dogmatică*, II, ..., p. 45.

⁵³ N. CHIȚESCU, I. TODORAN, I. PETREUȚĂ, *Teologia dogmatică*, II, ..., p. 57.

nostru făcut lui Dumnezeu. Umanitatea nu putea aduce ceva mai bun lui Dumnezeu în Dar decât pe Omul care este în același timp și Dumnezeu. Dar în această dăruire se actualizează la maximum calitatea noastră de daruri lui Dumnezeu și unii altora.

Iisus Hristos este Darul suprem fiindcă ni se dăruiește și nouă ca Persoană supremă și Cuvânt suprem. El ni se dăruiește prin și în toate darurile oferite oamenilor în timpul viețuirii Sale pământești dar și după Învierea și Înălțarea Sa. El ni se dăruiește și în calitate de Cuvânt comunicându-ne iubirea Tatălui și propria Sa iubire dar totodată și tâlcuindu-ne această iubire. De aceea El este „Dar dăruitor” și „Cuvânt cuvântător”⁵⁴. Limita ultimă a dăruirii Sale nouă este echivalentă cu limita maximă a iubirii față de noi arătată în autosacrificarea pentru lume: „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi” (Ioan 15,13). Această putere a dragostei se descoperă în martiriu și-i insuflă pe toți aceia care se jertfesc pentru Hristos cu prețul vieții lor fiind limita dragostei lor pentru El. De aceea, martiriul a fost considerat de la început în Biserică calea cea mai directă și sigură spre împărăție, iar martirii creștini, sfinți.

Iisus Hristos nu este numai Darul suprem ci și Cuvântul suprem al lui Dumnezeu către noi. Fiind Cuvântul – Ipostas veșnic al Tatălui prin întrupare, El ni Se comunică și ni Se tâlmăcește în forma cuvintelor omenești, ca noi să-l pricepem. Cuvintele lui Iisus Hristos fiind cuvintele lui Dumnezeu rostite în forma omenească au și valoare maximă și eternă. Hristos spune în acest sens: „Cerul și pământul vor trece dar cuvintele Mele nu vor trece” (Luca 21,33) și „Cuvintele Mele sunt Duh și viață” (Ioan 6,63) deoarece acestea sunt „cuvintele vieții veșnice” (Ioan 6,68). Fiind rostite de Însuși Cuvântul întrupat aceste cuvinte nu trebuie detașate niciodată de Persoana Sa⁵⁵. Biserica nu citește și nu tâlcuiește cuvintele rostite cândva de Hristos detașate de Persoana Lui. În Biserică, Cuvântul lui Hristos are o valoare sacramentală, este o formă a prezenței lui Hristos în Biserică. De aceea, creștinii ortodocși venerază Evangheliarul ca pe o icoană a lui Hristos, deci ca pe o prezență iconică a Persoanei Sale în lume⁵⁶.

Când vorbim despre Iisus Hristos ca Dar și Cuvânt suprem trebuie să accentuăm mereu că El este Persoană divino-umană. Numai în această calitate El este Darul și Cuvântul cel mai desăvârșit. Caracteristicile persoanei de a se manifesta în relație, de a se descoperi, de a fi vie, de a fi liberă, de a

⁵⁴ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul lui Hristos...*, p. 11.

⁵⁵ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul lui Hristos...*, p. 10.

⁵⁶ Pr. D. STĂNILOAE, *Spiritualitate și comuniune în Liturgia Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004, p. 134; Pr. Alexander SCHMEMANN, *Euharistia Taina împărăției*, trad. Pr. Boris RĂDULEANU, Editura Bonifaciu, București, 2003, p. 89.

transcende limitările, de „a îmbrățișa tot ce este, chiar și infinitul”⁵⁷. Persoana se realizează numai în relație cu alte persoane, ceea ce implică capacitatea dăruirii și primirii iubirii. Toate aceste caracteristici sunt absolute în Iisus Hristos fiindcă sunt ale unei Persoane divine dar comunicate nouă în formă umană sau ca Persoană divină care în același timp este și persoană umană. Astfel în Iisus Hristos Persoana este izvor activ de iubire pe care ne-o comunică prin cuvinte și fapte umane. El coboară la manifestările omenești ca și cum ar fi propriile sale manifestări, ridicându-le la capacitatea de manifestare a Persoanei Sale Divine⁵⁸. El comunică cu noi direct ca om dar ne comunică plenitudinea iubirii divine. În relației cu Omul Iisus Hristos, noi experiem relația cu Persoana divină dar și relația cu un semen de-al nostru. Prin El accesul nostru la Dumnezeu este mult mai ușor căci se face printr-un semen de-al nostru.

Trimițându-L în lume pe Fiul Său ca Dar și Cuvânt suprem, Dumnezeu ne-a redescoperit și împlinit în El vocația omului de a se dăruii lui Dumnezeu și semenilor până ajunge la deplina comuniune. Prin Iisus Hristos Dar și Cuvânt suprem ni se descoperă modul viețuirii trinitare la care este chemată să participe creația. El fiind omul cel mai deplin realizat ne este model, țintă dar și cale de realizare a noastră în relația cu El. Părintele Stăniloae zice în acest sens: „În Hristos e restabilit omul ca subiect al iubirii infinite și atotgeneroase divine. Cuvintele Lui umane tălmăcesc această iubire infinită a lui Dumnezeu devenit om și a omului devenit Dumnezeu. Dăruirea de Sine a lui Hristos ca Dumnezeu e dăruirea de Sine a Lui ca om. În Hristos e descoperită destinația mea, sensul meu deplin de persoană, ca chip al Persoanelor divine, ca sursă a cuvântului iubitor, ca subiect dăruitor și atotdăruitor, ca subiect de relație atotgeneroasă, după asemănarea și din puterea Persoanelor divine [...]. În Hristos e descoperită și realizată în mod culminant destinația mea de a fi partener în dialog cu Persoanele divine, dialog în care Dumnezeu se coboară la nivelul uman în manifestările Sale și credinciosul e ridicat la capacitatea de mediu de exprimare a lui Dumnezeu. În Hristos s-a realizat în mod culminant destinația mea de a fi subiect al iubirii divine, al energiilor divine, dar totdeauna cu conștiința că sunt aceasta nu de la mine, ci prin participare; iar în unire cu Hristos își realizează această destinație orice credincios creștin”⁵⁹.

Iisus Hristos ni se dezvăluie ca Dar și Cuvânt suprem în mod desăvârșit numai după Învierea Sa și Înălțarea Sa la ceruri. Prin Înviere Hristos – omul și prin El umanitatea întregă, se deschide darului lui Dumnezeu. Astfel umanitatea prin Învierea și Înălțarea lui dobândește darul deplinei

⁵⁷ Ierom. Nicolas SAHAROV, *Iubesc deci exist...*, p. 86.

⁵⁸ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul lui Hristos...*, p. 12.

⁵⁹ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul lui Hristos...*, p. 13.

îndumnezeiri prin har. Iar comunicarea cu El nu mai este limitată numai la cei din jurul Lui, ci e o posibilitate pentru toți care i se deschid Lui prin credință în Duhul Sfânt. Părintele Stăniloae zice că „de abia Hristos cel înviat ni Se revelează ca Darul și cuvântul suprem, pentru că El e darul vieții veșnice; dar și ca Cuvânt suprem, pentru că lămurește deplin rostul nostru ca destinați vieții veșnice”⁶⁰. Dar acestea toate le avem deocamdată doar în forma „de arvună a unei plenitudini”, în forma „unei perspective spre țintă”⁶¹. Aici avem dimensiunea eshatologică a lui Hristos ca Dar și Cuvânt suprem care pune în lumină sensul și valoarea persoanei umane dar și a întregii creații destinate transfigurării.

Concluzii:

1. Motivul trimerii Fiului a fost iubirea lui Dumnezeu. Misiunea Bisericii trebuie să se identifice cu misiunea lui Hristos, deci și la baza ei va fi aceeași iubire teandrică. Motivația misiunii va fi iubirea față de lume cu scopul de a cuprinde lumea în iubirea lui Dumnezeu. Sfântul Siluan Athonitul concentrează această atitudine misionară în următoarele cuvinte, pe care le adresează unui arhimandrit tânăr care se ocupa cu misiunea față de eterodocși, având față de ei o atitudine ostilă: „Dumnezeu dragoste este, și astfel propoveduirea trebuie totdeauna să porcească din dragoste; atunci se va folosi și cel ce propoveduiește, și cel ce ascultă; dar dacă tot mereu îi prihăniți, sufletul norodului nu vă va asculta, și nu va ieși niciun folos”⁶². Sfântul Pavel spune: „voi să aveți gândul lui Hristos” (*Filipeni 2,5*). Aceasta înseamnă aceeași atitudine, aceeași simțire, aceeași lucrare pe care a avut-o Hristos, aceasta trebuie să fie în fiecare misionar creștin. Lumea trebuie privită din perspectiva și cu ochii lui Hristos. Numai așa putem realiza o misiune adevărată așa cum este ea gândită de Dumnezeu.

2. Hristos ca trimis al Tatălui reprezintă o provocare pentru lume. El a fost o provocare reală pentru contemporanii Săi, dar trebuie să fie și pentru toate generațiile. Înțelegem prin aceasta că, prin El, Dumnezeu ne provoacă la un dialog, la o relație, și că în acestea se descoperă sensul existenței noastre. Lumea trebuie eliberată de închiderea egoistă a lipsei de sens în care se scufundă necunoscându-L pe Hristos sau refuzând relația cu El. Prin Hristos lumea își are restabilită relația cu Dumnezeu ca sens al existenței sale. Misiunea trebuie să-l dăruiască pe Hristos lumii în care lumea își poate regăsi sensul existenței sale ca relație – dialog cu Dumnezeu. Misiunea

⁶⁰ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul lui Hristos...*, p. 15.

⁶¹ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul lui Hristos...*, p. 15.

⁶² Arhim. SOFRONIE, *Cuviosul Siluan Athonitul*, traducere de Ierom. Rafail (NOICA), Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2009, p. 71.

nu transmite simple concepte ci o Persoană, Persoana divino-umană a lui Hristos făcut lumii Dar și Cuvânt suprem în care avem prin relație darul vieții veșnice și în care ni se lămurește destinul nostru final.

3. Hristos „ipostasul – cap”⁶³ al fiecărui credincios, prin har, face ca tot cel ce I se deschide Lui „să grăiască cuvintele sale ca cuvintele lui Dumnezeu sau ale lui Hristos, și cuvintele lui Hristos ca cuvintele sale” (cf. *IPetru* 4,11), iar faptele sale pentru alții să fie ca niște daruri ale lui Hristos. În unire cu Hristos orice creștin devine misionar deoarece fiind purtător al energiilor divine necreate, devine vehicol al darurilor și cuvintelor lui Dumnezeu. Aceasta se realizează mai ales în sfințenie. De aceea, sfinții sunt întotdeauna și un punct de atracție căci, prin minunile pe care le săvârșesc, în ei transpare lucrarea lui Dumnezeu și darul Său, iar cuvintele lor duhovnicești au valoare de apoftegmă. Sfinții sunt darurile omenirii către Dumnezeu, dar și darurile lui Dumnezeu către oameni. De aici principiul misionar ortodox este cuprins în următoarele cuvinte ale Sfântului Serafim de Sarov: „Fă-te sfânt și mii se vor mântui în preajma ta”. De sfințenie este legată mărturia creștină, care atunci când merge până la sacrificiu este o dăruire totală. Martiria este însă și o exigență a misiunii.

⁶³ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul lui Hristos...*, p. 14.